

Omfattningen av felaktiga utbetalningar inom Försäkringskassans förmåner

Diarienummer: FK 2022/005858
Ansvarig chef: Rosa Fiorito
Analysavdelningen
Upplysningar: Analytiker Håkan Andersson
010-111 40 98
hakan.andersson@forsakringskassan.se

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Uppdraget från regeringen	5
Metoder för att skatta omfattningen av felaktiga utbetalningar	6
Definition av felaktiga utbetalningar	6
Osäkerhetsintervall och konfidensintervall	6
Kortfattade beskrivningar av ersättningssystemen	8
Adoptionsbidrag.....	8
Bilstöd	8
Boendetillägg	9
Ersättning inom det statliga personskadeskyddet.....	9
Graviditetspenning.....	10
Närståendepenning	10
Rehabiliteringspenning	11
Rehabiliteringspenning i särskilda fall	11
Sjukpenning i särskilda fall	12
Smittbärrpenning	13
Tilläggsbelopp vid familjeförmån	13
Skattning av felaktiga utbetalningar inom övriga förmåner	15
Metod.....	15
Resultat	15
Skattningens tillförlitlighet.....	16
Summering av samtliga skattningar, alla förmåner	17
Empiriskt skattade förmåner.....	17
Delvis empiriskt skattade förmåner	19
Försäkringskassans skattningar i relation till KUT-delegationens	20
Olika sammansättning och skilda tillvägagångssätt påverkar jämförbarheten	20
Skillnader i skattningarna inom flera förmåner.....	22
Jämförelse av osäkerhetsintervall	24
Försäkringskassans skattningar i relation till framtida omfattningsstudier	26
Lärdomar och förslag på förändringar inför kommande omfattningsstudier	28
Omfattningsstudier bör ingå i Försäkringskassans löpande arbete	28

Önskvärt med metodutveckling för att skatta svårfångade risker	28
God skattning förutsätter tillgång till information	29

Sammanfattning

I denna rapport redovisas en skattning av omfattningen av felaktiga utbetalningar inom elva förmåner som ingår i uppdraget från regeringen¹, men som enligt uppdraget inte behöver skattas empiriskt eller rapporteras per förmån. Dessa förmåner är adoptionsbidrag, bilstöd, boendetillägg, ersättning inom det statliga personskadeskyddet², graviditetspenning, närståendepenning, rehabiliteringspenning, rehabiliteringspenning i särskilda fall, sjukpenning i särskilda fall, smittbärrpenning och tilläggsbelopp vid familjeförmån. I rapporten kallas de *övriga förmåner*. Enligt uppdraget från regeringen behöver dessa förmåner varken skattas empiriskt eller rapporteras per förmån.

I rapporten redovisas även en totalskattning av de felaktiga utbetalningarna under 2021 för samtliga förmåner som ingår i regeringsuppdraget. Dessa skattningar redovisas mer detaljerat i separata rapporter.

- Totalskattningen inom samtliga studerade förmåner är att 9 349 miljoner kronor har betalats ut felaktigt under 2021. Det motsvarar 4,4 procent av försäkringsutgifterna för dessa förmåner.
- Totalskattningen för de tio övriga förmåner som endast redovisas i denna rapport är att 142 miljoner kronor har betalats ut felaktigt, vilket motsvarar 4,1 procent av försäkringsutgifterna för dessa förmåner.
- Skattningen av andelen fel inom övriga förmåner baseras på en schablon. Schablonen är beräknad utifrån andelen felaktiga utbetalningar inom ett flertal av de empiriskt skattade förmånerna³.
- Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (KUT-delegationen) använde en schablonandel om 3,5 procent av försäkringsutgifterna för andelen felutbetalningar inom övriga förmåner. KUT-delegationens övriga förmåner hade dock en annan sammansättning än den som studeras här.

---

¹ Uppdrag att studera felaktiga utbetalningar av vissa ersättningar. Dnr. Fi2021/03247 Fi2022/00107. Finansdepartementet 2022-01-13

² Inom det statliga personskadeskyddet gjordes tre utbetalningar under 2021. Denna förmån redovisas som en del av arbetsskadelivräntan.

³ Schablonen utgörs av medelvärdet av skattningarna för aktivitetsersättning, arbetsskadelivränta, barnbidrag, bostadstillägg, föräldrapenning, sjukersättning, sjukpenning, tillfällig föräldrapenning och underhållsstöd.

Inledning

I denna rapport redovisas (1) skattningar av omfattningen av felaktiga utbetalningar inom de förmåner som enligt regeringsuppdraget inte behöver skattas empiriskt och som inte har redovisats i en separat rapport, (2) en totalskattning av felaktiga utbetalningar inom samtliga förmåner som ingår i regeringsuppdraget, (3), samt en jämförelse mellan Försäkringskassans skattningar av omfattningen av felaktiga utbetalningar med tidigare skattningar från Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (KUT-delegationen).

Avslutningsvis diskuteras lärdomar och förslag på förbättringar i det fortsatta arbetet med att skatta omfattningen av felaktiga utbetalningar.

Uppdraget från regeringen

Regeringen har gett Försäkringskassan i uppdrag att studera omfattningen av felaktiga utbetalningar inom ett antal förmåner.⁴ För vissa av förmånerna ska omfattningen studeras empiriskt. Empiriska studier avser studier som baseras på datainsamling, exempelvis genom datamatchning eller kontroll av ett slumpmässigt urval av ärenden. För övriga förmåner har myndigheten kunnat välja om omfattningen av felaktiga utbetalningar ska studeras empiriskt eller uppskattas på något annat sätt.

Enligt uppdraget behöver de elva övriga förmåner⁵ som inkluderas i denna rapport inte studeras empiriskt eller redovisas per förmån. Skattningarna för samtliga förmåner som ingår i regeringsuppdraget redovisas också i denna rapport, men de förmåner som enligt uppdraget ska redovisas per förmån presenteras i större detalj i förmånsspecifika rapporter.

I uppdraget ingår att uppskatta såväl de fel som kan studeras empiriskt som de fel där detta inte låter sig göras. För de fel som inte låter sig studeras empiriskt ska Försäkringskassan redovisa de antaganden och fakta som ligger till grund för kvantifieringen, samt de osäkerheter som finns.

Studierna ska enligt uppdraget genomföras på ett sådant sätt att resultaten går att jämföra mellan ersättningar och över tid. Vidare ska de redovisas med åtminstone samma detaljeringsgrad, i fråga om indelning av orsaker till felen, som användes i omfattningsstudierna⁶ inom ramen för KUT-

---

⁴ Uppdrag att studera felaktiga utbetalningar av vissa ersättningar. Fi2021/03247, Fi2022/00107. Finansdepartementet 2022-01-13

⁵ De övriga förmåner som denna rapport gäller är adoptionsbidrag, bilstöd, boendetillägg, graviditetspenning, ersättning inom det statliga personskadeskyddet, närståendepenning, rehabiliteringspenning, rehabiliteringspenning i särskilda fall, sjukpenning i särskilda fall, smittbärrpenning och tilläggsbelopp vid familjeförmån.

⁶ Rapport 4, Läckaget i välfärdssystemen, del 1, avsnitt 4.4.

delegationens arbete. Det betyder att Försäkringskassan ska redovisa fördelningen av fel utifrån om de har uppstått vid ansökan eller under tid med ersättning, vem som orsakat den felaktiga utbetalningen (Försäkringskassan, den enskilde eller annan aktör) och om felet varit avsiktligt eller oavsiktligt.

Metoder för att skatta omfattningen av felaktiga utbetalningar

Inom övriga förmåner är skattningarna av felaktiga utbetalningar baserade på en beräknad schablonandel av de totala försäkringsutgifterna.

Definition av felaktiga utbetalningar

Inom ramen för arbetet med omfattningsstudier definierar Försäkringskassan en utbetalning som felaktig om det slutliga beloppet blir för högt, eller om utbetalningen i sin helhet är fel i förhållande till regelverket. Definitionen överensstämmer med formuleringen i 2 § förordningen (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (förordningen om korrekta utbetalningar): *I denna förordning avses med felaktiga utbetalningar sådana utbetalningar från välfärdssystemen som sker trots att villkoren för att ta del av ersättningen inte är uppfyllda.*

Felaktiga utbetalningar kan orsakas av såväl avsiktliga som oavsiktliga fel och bero på den enskilde, en annan aktör⁷ eller Försäkringskassan⁸. Fel orsakade av den enskilde eller annan aktör uppstår vid ansökan genom att oriktiga uppgifter lämnas eller under tid med ersättning genom att ändrade förhållanden inte anmäls. Fel orsakade av Försäkringskassan uppstår under hela handlägningsprocessen.

Vissa förmåner har villkor som inte är entydiga och som därför ger ett större bedömningsutrymme. I dessa fall är det svårare att avgöra i efterhand om beslutet om utbetalning är rätt eller fel. Därför skattar Försäkringskassan enbart de utbetalningar som grundar sig på beslut som har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag. När det gäller fel orsakade av Försäkringskassan skattas också utbetalningar som grundar sig på beslut som har blivit oriktiga på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning.

Osäkerhetsintervall och konfidensintervall

Konfidensintervall används för att, med en viss och på förhand specificerad säkerhet, innesluta parametrar (eller andra estimander). Tanken med ett 95-

---

⁷ Annan aktör är till exempel företag, assistansanordnare och andra myndigheter. Omfattningen av fel orsakade av annan aktör har skattats inom de förmåner där dessa fel har bedömts vara relevanta.

⁸ Avsiktliga fel orsakade av anställda på Försäkringskassan i syfte att tillskansa sig själv eller någon annan ersättning felaktigt inkluderas inte i skattningarna.

procentigt intervall snarare än ett 100-procentigt intervall är ge god täckning vid upprepade stickprov, samtidigt som intervallet hålls rimligt kort. Vid upprepade stickprov lyckas ett 95-procentigt intervall idealt innesluta den sanna estimanden vid 95 procent av stickproven. För ett antal estimander som studerats i omfattningsstudierna lämpar sig regelrätta konfidensintervall dåligt. Vid sådana fall används andra metoder, vilka inte nödvändigtvis grundar sig i statistisk teori. Inom omfattningsstudierna används termen ”Osäkerhetsintervall” för att referera till den samling av statistiskt eller kvalitativt grundade intervall som presenteras.

Kortfattade beskrivningar av ersättningssystemen

Detta kapitel ger kortfattade beskrivningar av ersättningssystemen för de övriga förmåner som varken behöver studeras empiriskt eller redovisas per förmån enligt regeringsuppdraget. Skattningarna av de felaktiga utbetalningarna inom dessa förmåner redovisas i nästa kapitel, tillsammans med skattningar inom samtliga förmåner som har studerats inom ramen för regeringsuppdraget. Ersättningssystemen för de förmåner som enligt uppdraget ska redovisas per förmån beskrivs i förmånsspecifika rapporter.

Adoptionsbidrag

Syftet med adoptionsbidrag är att täcka en del av kostnaden vid adoption av ett barn från ett annat land.

Förutsättningarna för att få adoptionsbidrag är att

- adoptionen är godkänd av Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) eller av en svensk domstol. Ett utländskt adoptionsbeslut gäller också, om landet är anslutet till Haagkonventionen
- adoptionen är förmedlad av en organisation som är auktoriserad av MFoF
- barnet är utländsk medborgare
- barnet inte är bosatt i Sverige när det kommer i vårdnadshavarens vård
- barnet inte har fyllt 10 år
- vårdnadshavaren är bosatt i Sverige.

Vårdnadshavaren kan ansöka om adoptionsbidrag när adoptionen har blivit giltig i Sverige, och ansökan måste ske inom ett år. Bidraget är 75 000 kronor per barn och är skattefritt. Reglerna för adoptionsbidrag är entydiga och innehåller i princip inget bedömningsutrymme. Handläggningen sker manuellt.

Under 2021 fattades 110 beslut om adoptionsbidrag och 8,7 miljoner kronor betalades ut.

Bilstöd

Bilstöd är en förmån som riktar sig särskilt till personer med funktionsnedsättning. En person kan få bilstöd om hen eller hens barn har en varaktig funktionsnedsättning och stora svårigheter att förflytta sig eller att åka kollektivt.

Bilstödet består av olika bidrag för att köpa eller anpassa ett fordon efter behov, samt bidrag till körkortsutbildning.

Under 2021 betalades 138 miljoner kronor ut i bilstöd.

Boendetillägg

Boendetillägg är ett tillägg till sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall, rehabiliteringspenning och rehabiliteringspenning i särskilda fall. Det är till för att säkerställa att personer som inte längre har aktivitetsersättning och bostadstillägg ska kunna ha ett oförändrat inkomstskydd.

Sedan januari 2012 kan den som har fått tidsbegränsad sjukersättning under maximal tid få boendetillägg. Från och med januari 2013 gäller det även den vars aktivitetsersättning upphör på grund av att han eller hon fyller 30 år.

Boendetillägg är en bosättningsbaserad, skattefri förmån som inte är pensionsgrundande. Det beräknas till ett årsbelopp.

Boendetilläggets storlek beror på den försäkrades civilstånd och antal barn. Den som är ogift kan få högst 84 000 kronor per år, och den som är gift högst 42 000 kronor per år. För den som har barn höjs boendetillägget med 12 000 kronor per år för ett barn, 18 000 kronor per år för två barn och med 24 000 kronor per år för tre eller flera barn. Om båda makarna har boendetillägg delas tilläggen för barn lika mellan dem.

Boendetillägget påverkas av om ersättningen som grundar rätten till boendetillägget är hel eller partiell. Det påverkas också av ersättningens storlek på så sätt att det minskar om ersättningen är över 58 400 kronor per år. Boendetillägget minskar också om den försäkrade får bostadsbidrag

Boendetillägget betalas ut månadsvis i efterskott och räknas om vid förändringar.

Ersättning inom det statliga personskadeskyddet

Det statliga personskadeskyddet gäller för personer som genomgår en militär utbildning inom Försvarmakten som rekryt, tjänstgör inom totalförsvaret eller medverkar i räddningstjänst. Det gäller också för personer som är häktade, intagna på kriminalvårdsanstalt eller liknande institutioner och för personer som har samhälls- eller ungdomstjänst eller intensivövervakas med elektronisk kontroll.

Personskadeskyddet gäller normalt för sjukdom eller skada som har inträffat i samband med tjänst i Sverige eller de nordiska länderna.

Det omfattar de flesta sjukdomar eller skador som kan inträffa från och med att den första resan till verksamhet eller intagning börjar, till och med att den sista resan från verksamheten eller intagningen har avslutats. Den försäkrade kan få ersättning från Försäkringskassan för sjukvårdskostnader, sjukpenning eller livränta.

Reglerna om ersättning hänvisar till reglerna om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken. Statligt personskadeskydd innehåller endast de särregler som är motiverade av den speciella verksamhet som personkretsen ägnar sig åt. I övrigt gäller arbetsskadeförsäkringens regler.

Försäkringskassan ska pröva alla skador och sjukdomar som anmäls enligt statligt personskadeskydd, även om det inte finns något ersättningsanspråk. Besluten som Försäkringskassan fattar när det saknas ersättningsanspråk kallas för servicebeslut. Vid servicebeslut är det sedan Kammarkollegiet som beslutar och betalar ut ersättning. Av alla ärenden som prövas enligt det statliga personskadeskyddet är den stora majoriteten serviceprövningar för att Kammarkollegiet ska kunna ta ställning till ersättning. Endast en liten andel prövningar rör livränta.

År 2021 beslutade Försäkringskassan 13 ärenden inom förmånen, varav 3 beslut var bifall. Utbetalningen av det statliga personskadeskyddet redovisas tillsammans med arbetsskadelivräntan, och i skattningen för den ingår alltså dessa tre utbetalningar.

Graviditetspenning

Graviditetspenning kan betalas ut till en person som i slutet av graviditeten inte klarar av sitt fysiskt ansträngande arbete. Därutöver kan en gravid, som inte får sköta sitt vanliga arbete på grund av risker i arbetsmiljön, få graviditetspenning under hela den period som risken finns fram till den elfte dagen före barnets beräknade födelsedatum. I båda dessa fall kan den gravida få graviditetspenning om personen inte kan omplaceras till ett annat arbete. I flera avseenden gäller i princip samma regler för graviditetspenning som för sjukpenning. Ett undantag är bestämmelserna om karenstid.

Handläggningen av graviditetspenning är till stor del manuell. Handläggaren gör en sammantagen bedömning i varje enskilt ärende för att bedöma rätten till graviditetspenning. Arbetsförmågan ska vara nedsatt med minst en fjärdedel för att den gravida ska kunna beviljas graviditetspenning.

Ersättningen per dag med hel graviditetspenning motsvarar sjukpenning på normalnivån, det vill säga maximalt 759 kronor per dag år 2021.

Vanligtvis fattas cirka 25 000 beslut om graviditetspenning per år. År 2021 fattades betydligt fler beslut, 37 000, med anledning av covid-19-pandemin. Totalt 1,7 miljarder kronor betalades ut.

Närståendepenning

Närståendepenning betalas ut när en närstående vårdar en svårt sjuk person. Med närstående menas någon som den sjuke har en nära relation till, exempelvis en familjemedlem, släkting, vän eller granne. För att en person ska räknas som svårt sjuk behöver det finnas ett påtagligt hot mot den sjukas liv på kort sikt. Vården av en svårt sjuk närstående behöver inte bestå av traditionell sjukvård till någon del. Villkoret om vård av en svårt sjuk

närstående anses uppfyllt redan genom samvaron mellan vårdaren och den sjuke.

Den som vårdar en svårt sjuk närstående måste vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner i Sverige för att ha rätt till närståendepenning. Den svårt sjuke som vårdas måste vara försäkrad för antingen en bosättningsbaserad eller en arbetsbaserad förmån i Sverige. För att ha rätt till närståendepenning måste vårdaren också avstå från förvärvsarbete. Den sjuke har rätt till vård av en närstående i högst 100 dagar.

Närståendepenning betalas ut med ett belopp som motsvarar vårdarens sjukpenning på normalnivå. Närståendepenning betalas ut som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels ersättning beroende på hur stor del av arbetstiden som vårdaren behöver avstå från att arbeta.

År 2021 betalade Försäkringskassan ut 163 miljoner kronor i närståendepenning till 13 000 personer.

Rehabiliteringspenning

Rehabiliteringspenning är ersättning för personer som deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering. Rehabiliteringspenningen ska täcka den försäkrades inkomstförlust när hen deltar i rehabiliteringen.

Den grundläggande förutsättningen för rätt till rehabiliteringspenning är att personen har en sjukdom som sätter ned hens arbetsförmåga med minst en fjärdedel. Det är samma förutsättning som gäller för rätt till sjukpenning. Detta innebär att arbetsförmågan ska prövas enligt bedömningsgrunderna i rehabiliteringskedjan. Det är bara medicinskt betingad nedsättning av arbetsförmågan som ger rätt till rehabiliteringspenning. Rehabiliteringspenning kan endast betalas ut under den tid som den försäkrade deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering.

Rehabiliteringspenning handläggs manuellt och kan betalas ut som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels ersättning. Rehabiliteringspenning beräknas på samma sätt som sjukpenning. Under 2021 var maxbeloppet 810 kronor per dag.

Försäkringskassan betalade ut 780 miljoner kronor i rehabiliteringspenning till 4 000 personer 2021.

Rehabiliteringspenning i särskilda fall

Rehabiliteringspenning i särskilda fall kom till samtidigt som förmånen sjukpenning i särskilda fall (se avsnittet nedan). Förmånerna skyddar samma grupp försäkrade från att bli utan ersättning vid sjukdom och rehabilitering efter att den tidsbegränsade sjukersättningen avskaffades. För att ingå i personkretsen med rätt till rehabiliteringspenning i särskilda fall måste personen dels ha haft tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning, dels ha låg eller ingen SGI.

Sjukdomsbegreppet som gäller för rehabiliteringspenning i särskilda fall är något vidare än det som gäller för rehabiliteringspenning. I sjukdomsbegreppet ingår även ”annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan”.

Den sökandes arbetsförmåga bedöms på samma sätt som för den som är arbetslös. Det innebär att Försäkringskassan utreder om den har förmåga att försörja sig själv genom förvärvsarbete i en sådan yrkesgrupp som innehåller arbeten som normalt förekommer på arbetsmarknaden, eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för hen. Övriga villkor inom rehabiliteringspenning i särskilda fall är desamma som inom rehabiliteringspenning.

Rehabiliteringspenning i särskilda fall handläggs manuellt och kan betalas ut som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels ersättning. Maxbeloppet för sjukpenning i särskilda fall är 160 kronor per dag.

År 2021 betalade Försäkringskassan ut 13 miljoner kronor i rehabiliteringspenning i särskilda fall till 900 personer.

Sjukpenning i särskilda fall

Sjukpenning i särskilda fall infördes den 1 januari 2012 för att ge personer som haft tidsbegränsad sjukersättning under maximal tid ett skydd som motsvarar sjukpenning. År 2013 inkluderades även personer vars aktivitetsersättning upphör på grund av att de fyllt 30 år. Förmånen kan till exempel bli aktuell för personer som inte hunnit komma in i arbetslivet innan hen blev sjuk, personer som gjort uppehåll från arbetet och personer med mycket låg sjukpenninggrundande inkomst.

Syftet med sjukpenning i särskilda fall är att ge ekonomisk kompensation för den inkomstförlust som en enskild får när hen inte kan arbeta på grund av sjukdom eller skada. Den som har nedsatt arbetsförmåga med minst en fjärdedel på grund av sjukdom eller skada kan ha rätt till sjukpenning i särskilda fall.

För att ha rätt till sjukpenning i särskilda fall måste personen dels ha haft tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning, dels ha låg eller ingen sjukpenninggrundande inkomst.

Sjukpenning i särskilda fall kan betalas ut som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels ersättning. Maxbeloppet för sjukpenning i särskilda fall är 160 kronor per dag.

Den sökandes arbetsförmåga bedöms på samma sätt som för den som är arbetslös. Det innebär att Försäkringskassan utreder om den har förmåga att försörja sig själv genom förvärvsarbete i en sådan yrkesgrupp som innehåller arbeten som normalt förekommer på arbetsmarknaden, eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för hen.

Handläggningen sker manuellt.

År 2021 betalade Försäkringskassan ut 50 miljoner kronor i sjukpenning i särskilda fall till 11 000 personer.

Smittbärappenning

Smittbärappenning betalas ut till den som kan arbeta, men inte får göra det på grund av risken för att smitta andra.

För att ha rätt till smittbärappenning är villkoret att den enskilde uppfyller något av villkoren nedan, och måste avstå förvärvsarbete:

- har eller kan antas ha en smittsam sjukdom utan att ha förlorat sin arbetsförmåga till följd av sjukdomen
- smittar eller kan antas smitta utan att vara sjuk i en smittsam sjukdom
- har eller kan antas ha varit utsatt för smitta av en samhällsfarlig sjukdom enligt smittskyddslagen utan att vara sjuk i en sådan sjukdom.

Den enskilde behöver även ha fått ett beslut av läkare med förhållningsregler om att hen inte får arbeta. Hen ska bifoga beslutet eller ett intyg där innehållet i beslutet framgår med sin ansökan.

Under covid-19-pandemin infördes ett undantag om kravet på beslut från läkare. Dock kvarstod kravet på att den enskilde skulle ha fått förhållningsregler av en läkare. Den som ansökte om smittbärappenning fick uppge i ansökan för vilken period som beslutet om förhållningsregler gällde, och intyga det på heder och samvete.

Maxbeloppet för smittbärappenning är detsamma som i sjukpenning, det vill säga 810 kronor per dag för år 2021. Utbetalningarna av smittbärappenning ökade kraftigt under pandemin. År 2021 betalade Försäkringskassan ut 393 miljoner kronor i smittbärappenning. Motsvarande belopp 2019 var 4,5 miljoner kronor.

Tilläggsbelopp vid familjeförmån

Tilläggsbelopp vid familjeförmån är socialförsäkringsförmåner som betalas ut med stöd av EU-förordningar till familjer som befinner sig i en gränsöverskridande situation. Förmånerna i fråga är följande:

- barnbidrag
- förlängt barnbidrag
- flerbarnstillägg
- bostadsbidrag i form av
  - särskilt bidrag för hemmavarande barn
  - särskilt bidrag för barn som bor växelvis och umgängesbidrag
- studiebidrag och extra tillägg till studiebidrag
- föräldrapenning
- efterlevandestöd.

Utgångspunkten är villkoren i de respektive förmånerna, men Försäkringskassan utreder också vilket EU-land som är primärland och som därmed ska stå för familjeförmånerna. Sekundärlandet betalar ut ett belopp som motsvarar mellanskillnaden, det vill säga tilläggsbeloppet, om beloppet för förmånen i sekundärlandet är högre än i primärlandet.

År 2021 betalade Försäkringskassan ut 31 miljoner kronor i tilläggsbelopp vid familjeförmån.

Skattning av felaktiga utbetalningar inom övriga förmåner

I detta kapitel redovisas en schablonuppräknings av felaktiga utbetalningar inom de förmåner som varken helt eller delvis, har studerats empiriskt inom ramen för omfattningsstudierna.

Metod

Uppskattningen av felaktiga utbetalningar inom de övriga förmåner som inte studerats empiriskt baseras på en schablonuppräknings utifrån försäkringsutgifterna 2021. Den schablon som används för punktskattningen av felaktiga utbetalningar, samt de nedre och övre intervallen, beräknades på medelvärdet av andelen av försäkringsutgifterna som betalats ut felaktigt för de förmåner som har studerats empiriskt.⁹

Eftersom fel inom *ersättning för höga sjuklönekostnader och statligt tandvårdsstöd* främst orsakas av *annan aktör* (snarare än den enskilde) så skiljer sig de underliggande riskerna för fel i dessa förmåner markant från de som ska uppräknas med schablon. Därför exkluderades dessa två förmåner vid beräkning av medelvärdet. Även bostadsbidrag exkluderades, eftersom förmånen är konstruerad på ett sätt som gör att en jämförelsevis hög andel av försäkringsutgifterna betalas ut felaktigt. Det beror på att den enskilde förväntas förutse sin årsinkomst vilket kan vara svårt. Det finns inte heller något mörkertal för fel inom bostadsbidrag kopplade till risker om för hög inkomst (vilket är den största risken inom förmånen) eftersom det varje kalenderår görs en totalkontroll av inkomstuppgifter inom slutavstämningen.

Schablonen är alltså beräknad utifrån skattningar av felaktiga utbetalningar inom aktivitetsersättning, arbetsskadelivränta, barnbidrag, bostadstillägg, föräldrapenning, sjukersättning, sjukpenning, tillfällig föräldrapenning och underhållsstöd

Resultat

I Tabell 1 redovisas en sammanställning av uppskattat felaktigt utbetalt belopp under år 2021 för de övriga förmåner som inte har studerats empiriskt.

---

⁹ Medelvärdet av andelarna för respektive förmån. Den resulterande schablonen är därmed oviktad.

Tabell 1 Uppskattade felaktiga utbetalningar inom de övriga förmåner som inte har skattats empiriskt

Förmån	Utgifter 2021, mkr	Punkt-skattning, mkr (4,1% av utgifter)	Nedre intervall, mkr (3,2% av utgifter)	Övre intervall, mkr (4,9% av utgifter)
Adoptionsbidrag	9	0,35	0,28	0,43
Graviditetspenning	1 654	67	53	81
Tilläggsbelopp vid familjeförmån	31	1,3	1,0	1,5
Bilstöd	138	6	4	7
Boendetillägg	250	10	8	12
Närståendepenning	163	7	5	8
Rehabiliteringspenning	780	32	25	38
Rehabiliteringspenning i särskilda fall	13	0,5	0,4	0,6
Sjukpenning i särskilda fall	50	2,0	1,6	2,5
Smittbärappenning	393	16	12	19
Totalt	3 482	142	111	171

Skattningens tillförlitlighet

Skattningen av felaktiga utbetalningar inom övriga förmåner baseras på schablonantagandet att andelen felaktiga utbetalningar inom vissa empiriskt skattade förmåner liknar andelen felaktiga utbetalningar inom övriga förmåner. Eftersom andelen fel varierar mellan förmåner lär detta antagande stämma bättre för vissa övriga förmåner och sämre för andra.

Förhoppningen med detta tillvägagångssätt är att den totala andelen felaktiga utbetalningar ändå är nära det sanna värdet. Vidare bygger schablonen på empiriska skattningar, som var och en för sig för med sig osäkerhetsfaktorer.

Summering av samtliga skattningar, alla förmåner

I detta kapitel presenteras skattningarna av felaktiga utbetalningar inom samtliga förmåner som har studerats inom ramen för omfattningsstudierna, oavsett skattningsmetod.

Avsnittet *Empiriskt skattade förmåner* ger en övergripande men mer detaljerad bild av de tolv förmåner vars felaktiga utbetalningar har skattats empiriskt. Detta inkluderar andelen felaktiga utbetalningar som har orsakats av antingen Försäkringskassan eller sökande¹⁰, den skattade andelen fel som har skett vid ansökan samt den skattade andelen avsiktliga fel.

I avsnittet *Delvis empiriskt skattade förmåner* presenteras skattningarna av felaktiga utbetalningar inom de förmåner som endast delvis har skattats empiriskt och som har skattats per förmån.

I Tabell 2 presenteras en övergripande sammanställning av totalskattningen av felaktiga utbetalningar inom de tre grupperna av förmåner: empiriskt skattade förmåner, delvis empiriskt skattade förmåner och övriga förmåner. Skattningarna sätts i relation till de totala försäkringsutgifterna. Tidsperioden som skattningarna avser är 2021.

Tabell 2 Uppskattade felaktiga utbetalningar inom samtliga studerade förmåner

Förmån	Utgifter 2021, mkr	Punkt-skattning, mkr (andel av utgifter, %)	Nedre intervall, mkr (andel av utgifter, %)	Övre intervall, mkr (andel av utgifter, %)
Empiriskt skattade förmåner	182 103	7 109 (3,9)	5 674 (3,1)	8 334 (4,6)
Delvis empiriskt skattade förmåner	27 287	2 099 (7,7)	1 153 (4,2)	3 042 (11,1)
Övriga förmåner	3 482	142 (4,1)	111 (3,2)	171 (4,9)
Totalt	212 872	9 349 (4,4)	6 938 (3,3)	11 547 (5,4)

Empiriskt skattade förmåner

I Tabell 3 redovisas uppskattade felaktigt utbetalningar under 2021 för samtliga förmåner som har studerats empiriskt. Beloppet sätts i relation till försäkringsutgifterna. Beskrivning av förmånerna och de metoder som använts för att uppskatta det felaktigt utbetalda beloppet presenteras i en separat rapport för varje enskild förmån.

¹⁰ Sökande motsvarar enskild för de flesta förmåner exklusive ersättning för höga sjuklönekostnader och statligt tandvårdsstöd, för vilka sökande motsvarar annan aktör.

Tabell 3 Uppskattade felaktiga utbetalningar inom empiriskt studerade förmåner

Förmån	Utgifter 2021, mkr	Punkt-skattning, mkr (andel av utgifter, %)	Nedre intervall, mkr (andel av utgifter, %)	Övre intervall, mkr (andel av utgifter, %)
Aktivitetsersättning	3 446	8 (0,23)	3 (0,08)	14 (0,4)
Arbetskadeföränta*	2 118	17 (0,79)	12 (0,54)	22 (1,03)
Barnbidrag	33 377	241 (0,72)	131 (0,39)	351 (1,05)
Bostadsbidrag	4 233	748 (18)	672 (16)	826 (20)
Bostadstillägg	4 981	187 (3,8)	139 (2,8)	238 (4,8)
Ersättning för höga sjuklönekostnader	12 660	406 (3,2)	197 (1,6)	614 (4,9)
Föräldrapenning	35 158	1 161 (3,3)	997 (2,8)	1 305 (3,7)
Sjukersättning	32 331	62 (0,19)	38 (0,12)	87 (0,27)
Sjukpenning	34 300	2 265 (6,6)	1 686 (4,9)	2 641 (7,7)
Statligt tandvårdsstöd	6 774	430 (6,3)	374 (5,5)	487 (7,2)
Tillfällig föräldrapenning	10 080	1 394 (14)	1 330 (13)	1 463 (15)
Underhållsstöd	2 645	192 (7,3)	98 (3,7)	286 (10,8)
Totalt	182 103	7 109 (3,9)	5 674 (3,1)	8 334 (4,6)

* Inklusive ersättning inom det statliga personskadeskyddet

Fel orsakade av Försäkringskassan eller sökande

I Tabell 4 redovisas andelen av det uppskattade felaktigt utbetalda beloppen under 2021 som har orsakats av Försäkringskassan respektive den sökande. Tabellen visar samtliga förmåner som har studerats empiriskt.

Tabell 4 Andel felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan och den sökande*

Förmån	Försäkringskassan (andel av felutbetalt belopp, %)	Sökande* (andel av felutbetalt belopp, %)	Totalt felutbetalt belopp (mkr)
Aktivitetsersättning	8	92	8
Arbetskadeföränta	68	32	17
Barnbidrag	5	95	241
Bostadsbidrag	1	99	748
Bostadstillägg	22	78	187
Ersättning för höga sjuklönekostnader	0	100	406
Föräldrapenning	2	98	1 161
Sjukersättning	5	95	62
Sjukpenning	5	95	2 265
Statligt tandvårdsstöd	0	100	430
Tillfällig föräldrapenning	2	98	1 394
Underhållsstöd	0,4	99,6	192
Totalt (miljoner kronor)	3 (226)	97 (6 883)	7 109

* Sökande motsvarar enskild för de flesta förmåner, exklusive ersättning för höga sjuklönekostnader och statligt tandvårdsstöd, för vilka sökande motsvarar annan aktör.

Fel orsakade vid ansökan och andel avsiktliga fel

I Tabell 5 redovisas andelen av de uppskattade felaktigt utbetalda beloppen under 2021 där grundfelet skedde vid ansökan, samt andelen av beloppen där felet är misstänkt avsiktligt. Tabellen visar samtliga förmåner som har studerats empiriskt.

Tabell 5 Uppskattad andel av felutbetalt belopp som skett vid ansökan, och andel avsiktliga fel, inom förmåner som studerats empiriskt

Förmån	Fel vid ansökan (andel av felutbetalt belopp, %)	Avsiktliga fel (andel av felutbetalt belopp, %)	Totalt felutbetalt belopp sökande (mkr)
Aktivitetsersättning	0	8	7
Arbetskadeföränta*	2	9	5
Barnbidrag	5	36	229
Bostadsbidrag	55	31	741
Bostadstillägg	3	9	146
Ersättning för höga sjuklönekostnader	100	7	406
Föräldrapenning	31	79	1 139
Sjukersättning	1,2	57	59
Sjukpenning	35	38	2 158
Statligt tandvårdsstöd	100	41	430
Tillfällig föräldrapenning	100	57	1 372
Underhållsstöd	5	15	191
Totalt (miljoner kronor)	54 (3 745)	45 (3 101)	6 883

Delvis empiriskt skattade förmåner

I Tabell 6 redovisas en sammanställning av uppskattat felaktigt utbetalt belopp under år 2021 för de förmåner som delvis har studerats empiriskt. Beskrivning av förmånerna och de metoder som använts för att uppskatta det felaktigt utbetalda beloppet presenteras i den samlade rapporten för assistansersättning, merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag.

Tabell 6 Uppskattade felaktiga utbetalningar inom förmåner som delvis skattats empiriskt

Förmån	Utgifter 2021, mkr	Punkt- skattning, mkr (andel av utgifter, %)	Nedre intervall, mkr (andel av utgifter, %)	Övre intervall, mkr (andel av utgifter, %)
Assistansersättning	24 199	1 979 (8,2)	1 060 (4,4)	2 898 (12)
Merkostnadsersättning	180	7,0 (3,9)	5,4 (3,0)	8,5 (4,7)
Omvårdnadsbidrag	2 908	113 (3,9)	87 (3,0)	136 (4,7)
Totalt	27 287	2 099 (7,7)	1 153 (4,2)	3 042 (11,1)

Försäkringskassans skattningar i relation till KUT-delegationens

I detta kapitel presenteras en övergripande jämförelse av Försäkringskassans skattningar inom omfattningsstudierna 2021 och motsvarande skattningar genomförda av KUT-delegationen 2018. Resultaten sammanfattas i Tabell 7. Den huvudsakliga slutsatsen av jämförelsen är att Försäkringskassans skattningar är säkrare än KUT-delegationens, eftersom de grundar sig på empiriska metoder i större utsträckning. Jämförelsen ska dock göras med försiktighet (se avsnittet *Olika sammansättning och skilda tillvägagångssätt påverkar jämförbarheten* nedan).

Resultaten av jämförelsen, och kommentarer till den, finns i avsnitten *Skillnader i skattningarna inom flera förmåner* och *osäkerhetsintervall*. I avsnittet *Försäkringskassans skattningar i relation till framtida omfattningsstudier*, diskuteras hur Försäkringskassans skattningar för 2021 kan jämföras med framtida omfattningsstudier.

Olika sammansättning och skilda tillvägagångssätt påverkar jämförbarheten

Sammansättningen av förmåner som studerades av KUT-delegationen skiljer sig från sammansättningen av förmåner som har studerats inom ramen för detta regeringsuppdrag. De förmåner som inte studerades av KUT-delegationen men som har studerats av Försäkringskassan 2021 är adoptionsbidrag, tilläggsbelopp vid familjeförmån, boendetillägg, merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag¹¹ samt smittbärrpenning. Dessa förmåner utlämnas därför i detta kapitel. Förmånerna står dessutom för en bråkdel av de felaktiga utbetalningarna. Sammanlagt är Försäkringskassans skattning för de förmåner som inte inkluderas här 147 miljoner kronor, vilket motsvarar 1,6 procent av de totala skattade felaktiga utbetalningarna inom samtliga studerade förmåner.

Det är också skillnad i vilka förmåner som har studerats empiriskt eller icke-empiriskt av Försäkringskassan respektive KUT-delegationen, samt vilka förmåner som har skattats och redovisats per förmån eller som en del av övriga förmåner, där en schablonskattning används. I Försäkringskassans omfattningsstudier 2021 har fler förmåner skattats empiriskt. Alla de

---

¹¹ Merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag infördes 1 januari 2019 för att på sikt ersätta handikappersättning respektive vårdbidrag. KUT-delegationens skattningar gjordes innan införandet, och därför ingick handikappersättning och vårdbidrag i skattningen. Eftersom villkoren för ersättningarna skiljer sig åt görs ingen jämförelse mellan dem.

förmåner som KUT-delegationen skattade empiriskt har också skattats empiriskt av Försäkringskassan.

Det är svårt att jämföra skattningar som har producerats med olika metoder. I synnerhet är det svårt att veta hur osäkerhetsintervallen ska tolkas i jämförelsen, när de har olika statistiska betydelser. Till exempel genomförde KUT-delegationen ett antal så kallade *expert elicitation*-studier, som förlitade sig på expertbedömningar för att göra skattningar. De osäkerhetsintervall som producerades av detta bestod dels av experternas enskilda osäkerhet i sina bedömningar, dels av spridningen av experternas bedömningar. Det är inte uppenbart hur detta osäkerhetsintervall ska jämföras med ett klassiskt konfidensintervall kommet ur en empirisk studie. I redovisningen av skattningarna i Tabell 7 har förmånerna därför ordnats efter huruvida skattningarna har gjorts empiriskt, icke-empiriskt (*expert elicitation*) eller med schablon. Vidare har olika delsummer beräknats för varje existerande kombination av dessa tre metodkategorier för Försäkringskassan 2021 och KUT-delegationen.

Det finns dock också skillnader i hur skattningarna har gjorts i de delvis empiriska studierna, vilket gör det svårt att jämföra tidigare skattningar av omfattningen med nuvarande. Till exempel inkluderar KUT-delegationens skattning av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning en icke-empirisk del om 46 respektive 390 miljoner kronor. Vidare omges inte KUT-delegationens skattning av barnbidrag av något osäkerhetsintervall eftersom skattningen baserades på en samkörning av registerdata, det vill säga en totalstudie. Dock grundade sig totalstudien på antagandet att den försäkrades utlandsvistelse, som inte är förenlig med förmånsvillkoren, kan *definieras* av ett antal indikatorer för utlandsvistelse. Släpper man på detta antagande uppstår en osäkerhet som beror på hur väl dessa indikatorer predikterar förmånstagarens utlandsvistelse, även om skattningen baseras på en totalstudie av alla försäkrade. Vidare avser inte heller Försäkringskassans osäkerhetsintervall regelrätta konfidensintervall, förutom för skattningen av det statliga tandvårdsstödet. Till exempel används inom sjukpenning ett försiktigt respektive extensivt antagande gällande andelen felutbetald sjukpenning som nedre respektive övre gränser på osäkerhetsintervallet. Således bör även skillnader mellan de empiriska skattningarna tolkas med försiktighet. För en närmare beskrivning av skattningarnas osäkerhetsintervall, se rapporterna för de enskilda förmånerna.

Försäkringskassans skattningar avser alla samma år, 2021, medan KUT-delegationens skattningar avser 2016, 2017 eller 2018 beroende på förmån. De flesta skattningarna avser dock år 2018 och har beräknats utifrån 2018 års försäkringsutgifter, fastän studierna av omfattningen som ligger till grund för dem avser andra år. För att ensa KUT-delegationens skattningar av andelen fel så att det går att beräkna summan av felaktiga utbetalningar över flera förmåner, har andelen fel antagits varit densamma för 2018. Dessutom har 2018 års försäkringsutgifter inom respektive förmån använts för att beräkna andelen fel. Detta tillvägagångssätt är nödvändigt eftersom försäkringsutgifterna skiljer sig åt från år till år. Därför kan en beräkning av

den totala andelen fel baserat på olika års försäkringsutgifter bli missvisande.

Skillnader i skattningarna inom flera förmåner

I Tabell 7 redovisas en övergripande jämförelse av KUT-delegationens tidigare skattningar med Försäkringskassans skattningar för år 2021. Förmånerna är ordnade efter huruvida KUT-delegationen och Försäkringskassan använde empiriska, icke-empiriska eller schablonbaserade metoder för att göra skattningarna. Skillnaden i andelen fel av de totala försäkringsutgifterna inom respektive förmån anges i procent, och de skillnader där Försäkringskassans och KUT-delegationens osäkerhetsintervall inte överlappar är markerade.

Försäkringskassans skattningar skiljer sig mycket från KUT-delegationens inom flera förmåner. Det är dock svårt att säga om detta beror på att det har skett en förändring i andelen felaktiga utbetalningar sedan KUT-delegationen genomförde sin skattning (se föregående avsnitt). Skillnaderna beror troligen mer på att olika metoder har använts för skattningarna och att riskerna har avgränsats på olika sätt för vissa förmåner, än att det har skett stora förändringar i andelen felaktiga utbetalningar.

Inom barnbidrag använder KUT-delegationen en definition av utlandsvistelse som bygger på en indikatorbaserad modell, vars osäkerhet inte kvantifieras. Därför går det inte att utifrån skattningarna avgöra om det har skett en förändring i andelen felaktiga utbetalningar.

Inom tillfällig föräldrapenning innefattar KUT-delegationens skattning risker som inte ingår i Försäkringskassans skattning. KUT-delegationen tar med risken att föräldern stannar hemma med ett friskt barn, men Försäkringskassan har valt att avgränsa bort denna risk. Det beror dels på att incitamenten för detta bör vara låga eftersom förmånstagaren drabbas av inkomstbortfall, dels på att det bör vara svårt att göra detta systematiskt eftersom skolan kommer att följa upp om barnet är borta mycket (för barn som är i skolålder). Denna risk skattades med icke-empirisk metod av KUT-delegationen och antogs omfatta 390 miljoner kronor¹². Om detta belopp exkluderas från totalskattningen så överlappar osäkerhetsintervallen varandra. Inom föräldrapenning har däremot både KUT-delegationen och Försäkringskassan genomfört huvudsakligen empiriska studier, utan att osäkerhetsintervallen överlappar varandra. Därför kan jämförelsen tolkas som att det har skett en förändring i andelen felaktiga utbetalningar. Samtidigt har Försäkringskassan skattat risker som KUT-delegationen inte skattat inom denna förmån: fel orsakade av Försäkringskassan, bosättning eller varaktig vistelse utomlands, felaktiga inkomstuppgifter samt övriga smärre risker.

---

¹² Den icke-empiriska delen av tillfällig föräldrapenning gavs dessutom ett osäkerhetsintervall med en undre gräns på 165 miljoner kronor, och en övre gräns på 830 miljoner kronor som skulle motsvara ett försiktigt respektive extensivt antagande.

Övriga förmåner där osäkerhetsintervallen inte överlappar är förmåner som KUT-delegationen skattade med hjälp av en schablon. Osäkerheten i skattningen är alltså inte förmånsspecifik, och därför är det inte möjligt att göra en jämförelse inom enskilda förmåner. Mest anmärkningsvärd är dock skattningen för bostadsbidrag, där Försäkringskassans punktskattning är fem gånger högre än KUT-delegationens. Detta beror på att den enskilde förväntas förutsäga sin framtida årsinkomst, vilket kan vara svårt. Bostadsbidrag är därigenom en unik förmån och inte lämplig att skatta med hjälp av schablon.

Tabell 7 Försäkringskassans skattningar 2021 i relation till KUT-delegationens. Delsummorna avser olika metoder som skattningarna genomförts med, Försäkringskassans metod anges först, följt av KUT-delegationens. Förmånerna ovan varje delsumma har skattats med delsummans angivna metoder

Förmån (År för KUT:s skattning. Om inget anges är året 2018.)	FK:s skattning 2021, mkr (andel av utgifter, %)	KUT:s skattning, mkr (andel av utgifter, %)	Skillnad i andel fel (procent-enheter)
Barnbidrag	241 (0,7)	66 (0,2)	0,5 ^a
Ersättning för höga sjuklönekostnader (2016)	406 (3,2)	77 (8,6)	-5,4
Föräldrapenning (2016)	1 161 (3,3)	642 (2,2)	1,1 ^a
Statligt tandvårdsstöd (2016)	430 (6,3)	302 (5,5)	0,9
Tillfällig föräldrapenning (2017)	1 394 (13,8)	1 426 (20,7)	-6,9 ^a
Delsumma empirisk/empirisk (2016–2018) ^b	3 631 (3,7)	2 513 (3,6 ^b)	0,1
Sjukersättning (2017)	62 (0,2)	1 340 (4,1)	-3,9
Sjukpenning (2017)	2 265 (6,6)	1 180 (3,6)	3,0
Delsumma empirisk / expert elicitation (2017)	2 326 (3,5)	2 520 (3,9)	-0,4
Bostadsbidrag	748 (17,7)	160 (3,5)	14,2 ^a
Bostadstillägg	187 (3,8)	180 (3,5)	0,3
Underhållsstöd	192 (7,3)	91 (3,5)	3,8
Aktivitetsersättning	8 (0,2)	137 (3,5)	-3,3 ^a
Arbetskadeföränta ^c	17 (0,8)	92 (3,5)	-2,7 ^a
Delsumma empirisk/schablon	1 152 (6,6)	659 (3,5)	3,1
Graviditetspenning	67 (4,1)	21 (3,5)	0,6
Bilstöd	6 (4,1)	3 (3,5)	0,6
Närståendepenning	7 (4,1)	6 (3,5)	0,6
Rehabiliteringspenning	32 (4,1)	27 (3,5)	0,6
Rehabiliteringspenning i särskilda fall	0,5 (4,1)	2,3 ^e (3,5)	0,6
Sjukpenning i särskilda fall	2,0 (4,1)	2,3 ^e (3,5)	0,6
Delsumma schablon / schablon	114 (4,1)	63 (3,5)	0,6
Assistansersättning ^d	1 979 (8,2)	3 309 (11,4)	-3,2
Totalt (2018) ^b	9 202 (4,4)	9 064 (4,8 ^b)	-0,4

^a Osäkerhetsintervallet för Försäkringskassans skattning överlappar *inte* med KUT-delegationens. Detta ska inte tolkas som att en förändring helt säkert har skett, eftersom Försäkringskassans och KUT-delegationens skattningar gjorts med olika metoder och med olika avgränsningar. Se även Tabell 8 för en jämförelse av osäkerhetsintervallen.

^b För de förmåner där KUT-delegationens skattning gäller ett annat år än 2018 har andelen fel för delsumman och totalen beräknats utifrån 2018 års försäkringsutgifter, sådant att andelen fel för varje enskild förmån antas vara densamma 2018 som 2016 eller 2017. Notera dock att de angivna summorna är beräknade för olika år beroende på förmån.

^c Inklusive ersättning inom det statliga personskadeskyddet.

^d Assistansersättningen skattades med *expert elicitation* både av Försäkringskassan och KUT-delegationen.

^e KUT-delegationen särredovisar inte rehabiliteringspenning i särskilda fall och sjukpenning i särskilda fall. Summan av skattningen för deras felaktiga utbetalningar var dock 4,6 miljoner.

Jämförelse av osäkerhetsintervall

I Tabell 8 redovisas Försäkringskassans och KUT-delegationens skattningar av andelen felaktiga utbetalningar av de totala försäkringsutgifterna, samt

skattningarnas osäkerhetsintervall. En övergripande kommentar är att Försäkringskassans skattningar omgärdas av snävare osäkerhetsintervall, både i absoluta termer och relativt punktskattningarna. Det beror på att Försäkringskassan i större utsträckning har genomfört empiriska studier, och med ett större dataunderlag för vissa förmåner (till exempel tillfällig föräldrapenning). Schablonen som används för de förmåner som inte redovisas av Försäkringskassan respektive KUT-delegationen är baserad på skattningarna för de förmåner som redovisas separat. Därför är också osäkerhetsintervallet för KUT-delegationens schablonskattning bredare än osäkerhetsintervallet för Försäkringskassans schablonskattning.

Inom barnbidrag redovisade inte KUT-delegationen något osäkerhetsintervall. Inom föräldrapenning och assistansersättning är Försäkringskassans intervall bredare, både i absoluta termer och relativt punktskattningen. För assistansersättning beror detta på att KUT-delegationen och Försäkringskassan båda baserar sina skattningar av fel orsakat av sökande på samma studie. Försäkringskassan har därför valt att bredda intervallen, eftersom studien ligger längre tillbaka i tiden än den gjorde för KUT-delegationen. Försäkringskassans osäkerhetsintervall för skattningen av föräldrapenning är också bredare än KUT-delegationens, både i absoluta termer och relativt punktskattningen.

Försäkringskassans osäkerhetsintervall är bredare även för bostadsbidrag, i absoluta termer. För underhållsstöd är Försäkringskassans osäkerhetsintervall bredare både i absoluta termer och relativt punktskattningen. För aktivitetsersättning är Försäkringskassans osäkerhetsintervall bredare i relativa termer. Dessa tre förmåner skattades med schablon av KUT-delegationen.

Tabell 8 Försäkringskassans skattningar 2021 av andelen fel inom respektive förmån jämfört med KUT-delegationens, inklusive osäkerhetsintervall

Förmån	Skattning 2021, % (övre/undre intervall)	KUT:s skattning, % (övre/undre intervall)	Metod (FK/KUT)
Barnbidrag	0,7 (0,4 / 1,1)	0,2 (0,2 / 0,2)	empirisk (båda)
Ersättning för höga sjuklönekostnader	3,2 (1,6 / 4,9)	8,6 (4,6 / 13,6)	"
Föräldrapenning*	3,3 (2,8 / 3,7)	2,2 (2,0 / 2,4)	"
Statligt tandvårdsstöd	6,3 (5,5 / 7,2)	5,5 (4,1 / 6,9)	"
Tillfällig föräldrapenning*	14 (13 / 15)	21 (16 / 29)	"
Sjukersättning	0,2 (0,1 / 0,3)	4,1 (0,2 / 10,8)	empirisk / expert elicitation
Sjukpenning	6,6 (4,9 / 7,7)	3,6 (1,2 / 7,0)	"
Bostadsbidrag	17,7 (15,9 / 19,5)	3,5 (2,5 / 5,5)	empirisk / schablon
Bostadstillägg	3,8 (2,8 / 4,8)	3,5 (2,5 / 5,5)	"
Underhållsstöd	7,3 (3,7 / 10,8)	3,5 (2,5 / 5,5)	"
Aktivitetsersättning	0,2 (0,1 / 0,4)	3,5 (2,5 / 5,5)	"
Arbetskadelivränta	0,8 (0,5 / 1,0)	3,5 (2,5 / 5,5)	"
Assistansersättning	8,2 (4,4 / 12,0)	11,4 (8,6 / 14,3)	expert elicitation (båda)
Schablon**	4,1 (3,2 / 4,9)	3,5 (2,5 / 5,5)	schablon (båda)

* KUT:s skattning av föräldrapenning inkluderar en icke-empiriskt skattad del som motsvarar 0,16 procent av försäkringsutgifterna. KUT:s skattning av tillfällig föräldrapenning inkluderar en icke-empiriskt skattad del som motsvarar 5,7 procent av försäkringsutgifterna, med ett osäkerhetsintervall som består av ett försiktigt respektive extensivt antagande, som motsvarar 2,4 respektive 12,0 procent av försäkringsutgifterna.

** Graviditetspenning, bilstöd, närståendepenning, rehabiliteringspenning, rehabiliteringspenning i särskilda fall och sjukpenning i särskilda fall.

Försäkringskassans skattningar i relation till framtida omfattningsstudier

Detta kapitel har jämfört Försäkringskassans skattningar för 2021 och KUT-delegationens skattningar för 2018. Det har visat sig vara svårt att uttala sig definitivt om skillnaden mellan skattningarna beror på en förändring i andelen felaktiga utbetalningar. Det beror till stor del på att Försäkringskassan och KUT-delegationen har gjort sina skattningar med olika metoder, och att KUT-delegationens skattningar omgavs av bredare osäkerhetsintervall eftersom de baserades på empiriska metoder i mindre utsträckning.

Dessutom har Försäkringskassan och KUT-delegationen gjort olika val i avgränsningen av de risker som skattningarna innefattar. Det gör det svårt att jämföra skattningar för hela förmåner, eftersom de har något olika risksammansättning. Det vore dock betydelsefullt att göra jämförelser för specifika risker, även om det fortfarande finns jämförelseproblem som beror på de olika metoderna och deras osäkerheter. I viss mån görs sådana jämförelser i de enskilda förmånsrapporterna, men vi gör inte någon övergripande jämförelse här av de risker som både Försäkringskassan och KUT-delegationen har skattat. Det beror på att de risker som

Försäkringskassan och KUT-delegationen har redovisat separat endast förekommer för ett fåtal förmåner.

Försäkringskassan har kunnat skatta fler risker för 2021 än KUT-delegationen hade möjlighet till. Försäkringskassan har dessutom kunnat redovisa riskerna med större detaljeringsgrad. Det beror dels på de aktgranskningar av återkravsärenden som har gjorts för fel orsakat av enskild inom de förmåner som har skattats med empiriska metoder¹³, dels på att fel orsakat av Försäkringskassan har skattats inom alla förmåner som åtminstone delvis har skattats empiriskt¹⁴. Aktgranskningarna har dessutom låtit Försäkringskassan redovisa risker med hög detaljeringsgrad, i stället för att endast redovisa kategorier av risker. Ett exempel på högre detaljeringsgrad är risken att den enskilde har angivit fel inkomstuppgifter, istället för den mindre specifika kategorin *lämnat fel uppgifter på ansökan*. Det innebär att det finns en möjlighet att göra mer informerade jämförelser i kommande studier av omfattningen av felaktiga utbetalningar. Omfattningsstudierna för 2021 kan anses vara basfallet som framtida omfattningsstudier jämförs mot.

En av fördelarna med att redovisa specifika risker inom enskilda förmåner är att det blir lättare att följa upp effekten av regelförändringar och andra åtgärder, som utökade kontroller. En annan fördel är att flera av riskerna är gemensamma för flera förmåner, som när en enskild arbetar mer än vad som är tillåtet enligt villkoren eller befinner sig utomlands längre än tillåtet. Det kommer därför att vara möjligt att studera skillnader i dessa riskers utveckling över flera förmåner, givet att kommande omfattningsstudier redovisas med åtminstone samma detaljeringsgrad när det gäller riskerna.

Svårigheten att uttala sig om skillnaderna beror på förändringar i andelen fel eller på skattningarnas osäkerhet kvarstår dock. Därför bör framtida jämförelser göras med försiktighet och med hänsyn till skattningsmetoderna, oavsett om jämförelserna görs på förmånsnivå eller risknivå.

---

¹³ De förmåner som har skattats med empiriska metoder är aktivitetsersättning, arbetsskadeliivränta, barnbidrag, bostadsbidrag, bostadstillägg, ersättning för höga sjuklönekostnader, föräldrapenning, sjukersättning, sjukpenning, statligt tandvårdsstöd, tillfällig föräldrapenning och underhållstöd.

¹⁴ De förmåner som delvis skattats empiriskt är assistansersättning, merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag. Den empiriska delen av skattningen motsvaras av fel orsakade av Försäkringskassan.

Lärdomar och förslag på förändringar inför kommande omfattningsstudier

Försäkringskassan behöver utveckla sin förmåga att identifiera och utreda såväl missbruk av socialförsäkringssystemet som bidragsbrottsverksamhet.¹⁵ Omfattningsstudierna har gett oss mycket kunskap i arbetet med att förebygga och minska antalet felaktiga utbetalningar. Uppdraget har också resulterat i värdefull metodutveckling inom området och bidragit till ytterligare fokus på frågan om felaktiga utbetalningar.

Omfattningsstudier bör ingå i Försäkringskassans löpande arbete

Omfattningsstudierna ska genomföras vart tredje år¹⁶ och dessa första skattningar utgår från utbetalningar under 2021. Därför har studierna genomförts parallellt, vilket har krävt stora resurser och det har varit nödvändigt att nedprioritera andra arbetsuppgifter inom området att kontrollera och förhindra felaktiga utbetalningar men även inom andra områden.

Arbetet med omfattningsstudier bör integreras i Försäkringskassans övriga arbete inom området, i stället för att bedrivas som ett fristående projekt under relativt kort period. På så sätt skulle myndigheten bättre kunna nyttja kunskapen och metodutvecklingen i omfattningsstudierna inom det ordinarie arbetet och vice versa. Därför anser Försäkringskassan att det vore en fördel att inför kommande rapportering av uppdraget utnyttja hela treårsperioden för studierna, även om det skulle kunna innebära att utgångspunkten för skattningarna blir utifrån olika utbetalningsår.

Önskvärt med metodutveckling för att skatta svårfångade risker

Det finns stora svårigheter med att upptäcka eller kontrollera vissa fenomen, till exempel brottslighet som involverar företag eller felaktig folkbokföring. Inom omfattningsstudierna har mycket resurser lagts på att skatta omfattningen av fel som myndigheten tidigare har skattat. Dessa fel är väl kända och det saknas indikation på att något har förändrats sedan tidigare skattningar. Försäkringskassan anser att det skulle ge mer kunskap att

---

¹⁵ Generaldirektörens planeringsförutsättningar, Försäkringskassan 2020-06-26

¹⁶ Förordning (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen

fokusera mer på att utveckla metodik för att skatta de mer svårfångade riskerna och på att utvärdera effekter av insatser mot olika typer av bidragsbrott.

God skattning förutsätter tillgång till information

Slutligen vill vi understryka värdet av att få tillgång till information inom fler förmåner. Det handlar exempelvis om att kunna använda Skatteverkets arbetsgivardeklarationer inom alla berörda förmåner, både i kontroll- och analyssyfte. Inom sjukpenning har vi samkört och analyserat månatliga uppgifter om förvärvsinkomst med utbetalningar av sjukpenning. Försäkringskassan får dock inte använda dessa uppgifter för kontroll och det innebär att skattningen bygger på en rad antaganden. Det är mycket svårt att göra en god skattning av omfattningen av felaktiga utbetalningar utifrån en mängd antaganden.